

12. travnja 2019.

broj 138

KU ZI S!

LIST ZA MLADJEŽ

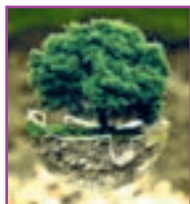

6

PREDSTAVLJAMO

MARIJA BRZIĆ, PJESNIKINJA

9

EKOLOGIJA

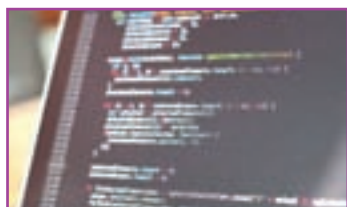
PRODIŠIMO PLUĆIMA PLANETA

14

TEMA

SVJETSKI DAN KNJIGE

19

FENOMENOLOGIJA

DIGITALNE KOMPETENCIJE

2

FOTO MJESECA

»Otvorena vrata« subotičke Gimnazije

List je besplatan

Osnivač: NIU Hrvatska riječ

Nakladnik: NIU Hrvatska riječ

Trg cara Jovana Nenada 15/II

24000 Subotica

Za nakladnika: Ivan Ušumović

Urednik izdanja: Davor Bašić Palković

Suradnici: Klara Dulić, Ana Parčetić,

Andrea I. Darabašić, Ivan Benčik,

Kristina Ivković Ivandekić

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Davor Bašić Palković

Tehnički prijelom: Thomas Šujić,

Jelena Ademi

Fotografije: Ana Francišković, Pixabay

E-mail: kuzis07@gmail.com

Web: www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/

Tisak: Doo Magyar Szó Kft, Novi Sad

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama

Žohari

3

UVODNIK

Kad bombe padnu i kad se sve na ovom svijetu završi ostat će žohari. Barem tako kaže urbani mit ili prikazuju post-apokaliptični filmovi tvrdeći da će to malo rugobno stvorenje preživjeti svaku katastrofu. Katastrofalna je misao da će na kraju ostati samo to. Međutim, pogledamo li političku scenu Srbije u posljednjih nekoliko desetljeća možemo pronaći alegorije za ove naše žohare. (Ultra)desničarsko poimanje svijeta i države, primijenjeno devedesetih godina prošlog vijeka, jeste taj žohar. Revolucije i promjene dođu i prođu, ali u dijelu našega političkoga života – manje ili više – uvijek nekako ostaje trunka te ideje. Ideje koja nagrizi ideju demokratske i proeuropske Srbije. Predstavnici ovih ideala prisutni su gotovo u svakom dijelu srpskog društva. Djelomice su oni i na vlasti, samo reformirani u europejce. Oni su i među oporbenim strankama koje se bore za prevlast. Čak i neke proeuropske stranke, poput Demokratske stranke i sličnih, na momente koriste dijelove ovih ideologija. Žalosno je, pak s druge strane, što je građanska Srbija odustala od borbe nakon niza razočaranja. Žalosno je što se jedina oporba desničarstvu nalazi u ultraljevičarstvu i što je polariziranost našeg društva dosegla vrhunac.

Ovo je samo jedno razmatranje, jer pratim situaciju u svojoj zemlji. Želim svojoj zemlji najbolje, ali gledam kako mojim profesorima prijete ljudi pod anonimnim imenima jer se ne slažu sa štetničinskom ideologijom radikala, neoradikala, *dveri* i kojekakvih ruskih kampera sa Zlatibora. Ne shvaćam jednostavno gdje nas vodi žrtvenička ideologija gdje su svi protiv nas. Ne shvaćam zašto ne možemo pričati o problemima u našoj zajednici i politici bez da odmah polete prijatnje.

Ova zemlja je prošla vrlo mnogo lošeg. Mnogo smo morali pretrpjeti i još trpimo. Po mojem mišljenju, glavni krivci za to su isti oni žohari koji su preživjeli 5. listopada. Koji danas vode politiku naše zemlje, a njihovi sljedbenici su se razmnožili i infiltrirali u sve pore našeg društva. Čak šetaju na aktualnim građanskim prosvjedima u nadi da svoje ideje legitimiziraju opet nekoj novoj generaciji.

Vjerojatno najžalosnije jest to što se nekim mojim kolegama i vršnjacima dopadaju upravo takvi politički akteri, navijački delikventi ili tko zna što. Hvala vam na pažnji, naime moraju se nekada kritizirati i mladi, ali i svi drugi koji su to zaslužili bili oni pozicija ili oporba.

Ako nemamo slobodu kritizirati sve negativne pojave u društvu, onda ne znam za čiju se ili točnije za kakvu slobodu borimo. Do sljedećeg broja vas pozdravljam riječima: Čuvajmo ljubav!

Vedran Horvacki

Koristimo prava koja nam pripadaju – obrazujemo djecu na hrvatskome!

Poštovani roditelji,

od školske 2002./03. u prosvjetnom sustavu Republike Srbije odvija se nastava i na hrvatskom jeziku. Pravo na obrazovanje na vlastitom jeziku država garantira Ustavom, a dodatno je uređeno zakonima.

Zašto izabrati obrazovanje na hrvatskom jeziku?

1. **Očuvanje identiteta.** Jezici su mnogo više od načina komunikacije. Jezici odražavaju kulturu i nasljeđe zemalja i naroda koji žive u njima.
2. **Jednakost.** Nastava na hrvatskome je legalna, prema planovima i programima Republike Srbije i u punom kapacitetu. Postoji prohodnost unutar obrazovnog sustava za sve razine: nakon završene osnovne škole postoji mogućnost upisa u sve srednje škole (na hrvatskom i srpskom jeziku) te prelaska iz hrvatskog odjela u srpski i obrnuto.
3. **Kontinuitet.** Obrazovanje je dostupno na svim razinama: od predškolskog odgoja i obrazovanja do visokog obrazovanja.
4. **Odgoj.** Odgoj djece u hrvatskim odjelima je usmjeren identičnim vrijednostima koje negujemo u okviru obitelji.
5. **Zajedništvo.** Vrijednosti koje se neguju u okviru hrvatskih odjela jesu zajedništvo djece koje se ostvaruje u brojnim aktivnostima s djecom u nastavi na hrvatskom jeziku cijele Vojvodine, kao i zajedništvo i sudjelovanje obitelji u njima.
6. **Financijske olakšice:** Hrvatsko nacionalno vijeće, krovna institucija hrvatske zajednice u Republici Srbiji, osigurala je niz povlastica:
 - a. udžbenike, bon za kupnju školskog pribora
 - b. bogat program izvannastavnih aktivnosti (ljetovanja, studijska putovanja, ekskurzije u Republiku Hrvatsku tijekom cijele godine)
 - c. sudjelovanje na natjecanjima u Republici Srbiji i u Republici Hrvatskoj
7. **Studij.** Nakon završenog ciklusa na hrvatskom jeziku ostvaruju se posebni poticaji za upis studenata u Republiku Hrvatsku (stipendije, smještaj u studentskim domove, kvote za upis određenih studijskih profila...)

Stoga, dragi roditelji, hrabro upišite svoju djecu i tako ostvarimo naša prava!

Upisom djece u nastavu na hrvatskome **svjedočimo** da nam je stalo do našega imena i nacionalnog identiteta. Upisom djece u nastavu na hrvatskome **očitujemo** odgovornost kada je u pitanju naša budućnost. Upisom djece u nastavu na hrvatskome **vodimo** brigu o budućnosti vlastite djece. Nastava na hrvatskome u Srbiji je **kvalitetna** nastava čiji učenici osvajaju prestižne nagrade na svim natjecanjima, **kvalitetna** nastava koju izvode stručni i pozivu posvećeni nastavnici, **kvalitetna** nastava koju prate brojni dodatni izvannastavni sadržaji, **kvalitetna** nastava koja odrastanje vašeg djeteta čini lijepim i ugodnim, **kvalitetna** nastava koju je do sada već upisalo više od 1000 djece.

*Aktivno i angažirano
pratimo dobro naše djece!*

Mogućnost školovanja na hrvatskom jeziku

U cilju privlačenja novih učenika, subotička Gimnazija Svetozar Marković otvorila je svoja vrata zainteresiranim osmašima iz škola s teritorija toga grada. Što ova obrazovna ustanova nudi, osnovnoškolci su mogli saznati kroz kratke prezentacije smjerova i nastavnih predmeta (obveznih i izbornih) po gimnazijskim kabinetima.

Uz nastavu na srpskom i mađarskom jeziku, u ovoj gimnaziji odvija se i nastava na hrvatskom jeziku, koju trenutačno pohađa jedanaesta generacija učenika. U svim četiri razreda na hrvatskom trenutačno je upisano ukupno sedamdeset učenika. Po riječima jednog od profesora, **Zorana Nagela**, učenike koji se žele školovati na hrvatskom nastavnom jeziku i ove godine očekuje mogućnost upisa u odjel općeg smjera s 30-ero učenika.

»Opći smjer je koncipiran tako da nudi podjednako dobru naobrazbu kako iz prirodnih tako i iz društvenih znanosti, te učenike priprema za širok spektar odabira budućih studija«, kaže profesor Nagel.

Inače, prezentaciju predmeta Hrvatski jezik i književnost zainteresiranim osnovnoškolcima držao je profesor **Ivan Baričević**, a u prezentaciji su mu pomagale učenice hrvatskih odjela **Maja Vuković** i **Anđela Matin**.

K. U.

Hrvatsko nacionalno vijeće

Ekskurzija za srednjoškolce

5

Ekskurzija je namijenjena učenicima srednjih škola koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku – Gimnazije Svetozar Marković u Subotici, Politehničke i Medicinske srednje škole u Subotici, kao i za učenike srednjih škola na srpskom jeziku koji su osnovnu školu završili na hrvatskom jeziku.

Budući da su sve ekskurzije i studijska putovanja od strane Hrvatskog nacionalnog vijeća do sada bila organizirana u Republiku Hrvatsku, ideja je da se učenici koji su prošli obrazovanje na hrvatskom nastavnom jeziku upoznaju i s kulturom i tradicijom Hrvata koji žive izvan Republike Hrvatske – ove godine konkretno gradišćanskim Hrvatima u Mađarskoj i Austriji.

Prijave za putovanja izvršiti putem obrasca A (dostupan na FB stranici *Hrvatsko nacionalno vijeće – obrazovanje*) i dostaviti osobno u Ured HNV-a (Preradovićeve 13, Subotica), e-mailom na obrazovanje@hmv.org.rs ili preko svojih razrednika u što kraćem roku, jer je broj mjesta ograničen. O detaljima putovanja bit ćete obavješćivani putem kontakta koji dostavite u prijavnom obrascu. Cijena iznosi 90 eura. U cijenu je uključeno putno i zdravstveno osiguranje.

HNV i ove godine organizira brojne izvannastavne aktivnosti i programe usmjerene na stjecanje znanja, vještina i podizanje kvalitete nastave na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji.

K. U.

vrijeme	program
7. listopada 2019. ponedjeljak	polazak ispred katedrale sv. Terezije u Subotici u 6 sati
	smještaj – pansion Levanda, Koljnoj, ručak
	obilazak najvećeg baroknog dvorca Esterházy castle Fertőd http://www.esterhazy-palace.com/en/home.html
	večera i druženje
8. listopada 2019. utorak	Misa, posjet Eisenstatu, ručak, obilazak Beča navečer polazak za Budimpeštu, druženje i noćenje u domu učenika u Budimpešti
9. listopada 2019. srijeda	doručak, obilazak Budimpešte posjet Hrvatskoj državnoj samoupravi, ručak povratak do 22 sata ispred katedrale

Predstavljamo mlade pjesnike: Marija Brzić iz Surčina

Promatrati svijet i doživljavati katarzu

Voljela bih da, ako ništa drugo, netko shvati kako je prelijepo promatrati i doživljavati katarzu, da što god da se dešava nije konačno i da je i to prelijepo

U prethodnom broju započeli smo predstavljati mlade iz hrvatske zajednice u Vojvodini, koji su posebni po tome što se bave poezijom, a književni časopis *Nova riječ* je objavio temat koji donosi njihove pjesme koje su djelomično predstavili i na ovogodišnjem novosadskom Sajmu knjiga. Jedna od njih je i dvadesetčetverogodišnja **Marija Brzić** iz Surčina. Ona je završila zemunsku gimnaziju i trenutno studira fizičku kemiju, a kada je u pitanju njen talent i interesiranje – dostignuća su brojna. Još kao mala dobila je nagradu za svoju pjesmu u programu za djecu na *Happy televiziji*, a sada se može pohvaliti pisanjem za portal *Lifehacker.rs* gdje je objavila pjesme, objavljivanjem u zborniku *Juhorsko oko* kao i sudjelovanjem u poetskim večerima u Beogradu. Osim toga, sudjeluje u radu literarne sekcije Hrvatske čtaonice *Fischer*. Također, vodi i svoj pjesnički blog, a u nastavku otkriva sve o svom bavljenju poezijom.

KUŽIŠ?: Kojim temama se u najvećoj mjeri baviš u svojim pjesmama i koju poruku kroz njih želiš poslati?

Bit ću potpuno iskrena i reći ću da kada sam se prije dvije godine ponovno okrenula pisanju, ni na kraj pameti mi nije bilo da obrađujem bilo kakve teme ili da šaljem poruke. Ne mogu ni sada reći da se konkretno bavim nečim u poeziji, osim istraživačkim radom. U tom smislu, pišem o svemu i skoro nikada ne uređujem, niti prepravljam ono što napišem. Ne bih slagala kada bih rekla da nikada nisam smatrala svoju poeziju dovoljno značajnom ili utjecajnom da bih se odvažila slati bilo kakvu poruku kroz nju. Ipak, vremenom se nekako iskristaliziralo to da bih voljela da, ako ništa drugo, netko shvati kako je prelijepo promatrati i doživljavati katarzu, da što god da se dešava nije konačno i da je i to prelijepo. Konstantno istraživati iz vana i iznutra i duhovno i fizički.

KUŽIŠ?: Tko je prva osoba koja čuje tvoju pjesmu kada je napišeš i u čemu iliti kome pronalaziš inspiraciju?

Nema pravila, često ne dam nikome na čitanje kad nešto napišem. A što se inspiracije tiče, nema nekog striktnog pravila, o ljubavi, životu, slučajnim prolaznicima, mjestima, unutrašnjim stanjima...

KUŽIŠ?: Očigledno je da si veoma aktivna na brojnim poljima, ali kakva su tvoja interesiranja i što je ono što te istinski ispunjava?

Moja interesiranja zaista jako variraju. Uistinu, oduvijek me je najviše interesirala filozofija života, pogotovo njezin preplet sa znanošću i religijom. Naravno, ovo je odveć previše širok pojam za neko interesiranje, ali nekako mi se zaista dopada da boravim u tom nekom svijetu ideja koje se bave svim segmentima čovjekovog bića i njihovom povezanošću. Ne radi se ni samo o boravku u svijetu ideja, već i o zalaženju u dubinu svakog procesa. Veoma me interesiraju procesi u živome i njihova evolucija. Volim čitati o materijalima, pogotovo o onim trenutno nedostupnim u komercijalne svrhe ili onima koji se tek istražuju. Neobično me ispunjava da otkrivam nove vrste muzike i izvođače koji kombiniraju puno različitih žanrova, pogotovo ako kombiniraju tradi-

cionalne elemente s modernom muzikom. Pokušavam se vratiti sviranju klavira, izučavanju nule i beskonačnosti koje mi tako u etapama života uvijek iznova zaokupiraju misli, možda čak i nekom slobodarskom naginjanju ka vizualnim umjetnostima.

KUŽIŠ?!: Koji su pjesnici utjecali na tvoje stvaralaštvo i što za tebe znači biti pjesnik?

Najveći utjecaj su izvršili **Vladislav Petković Dis**, **Marko Tomaš** i **Hermann Hesse**. Moram priznati da sam se više povezala s Hesseovim romanima, da su više prozni stvaraoci utjecali na mene, ali susret s Disom i Tomašem je bio nezaboravan. Tomaša sam čak i uživo slušala i čak pokušavam da dok ga čitam pro-nađem nešto u sebi što će me navesti da tako dobro izvodim svoju poeziju kao što to on čini. Za mene danas biti pjesnik znači isto što je biti pjesnik bilo oduvijek. Postojanje neke unutrašnje visoke peći koja konstantno proizvodi želju za slikanjem riječju istraživanja, osjećanja i upijanja svijeta i života. Izvor riječi koja rezonira sa samom sobom i možda nekim drugim bićem koje je uzima pod svoje okrilje i čini još jednom ciglom svoga svijeta. Biti voljan da intuitivnu verbalnu komunikaciju otjelotvoriš, ogoliš i podijeliš.

KUŽIŠ?!: Kako si se odlučila na to da postaneš pjesnikinja, danas kada je to rijedak izbor među omladinom?

Ne znam koliko je to danas zaista rijetko među omladinom. Vjerujem da kada bismo pratili neku povijesnu raspodjelu pjesnika među mladima, da bi ona bila ista kao i u ranije doba, možda čak i po-

jačanja. Možda je pjesnički izraz među mladima čak i zastupljeniji danas. Ne znam jesam li se ikada baš odlučila biti pjesnikinja, to se jednostavno desilo. Skoro sam razmišljala o zaboravu i tragu/sjećanju i čini mi se da uvijek postoji i taj neodoljiv moment sreće ili trenutka nečije pažnje ili dobre riječi koji dalje usmjeri stvari svojim tokom.

KUŽIŠ?!: Tvoji planovi za budućnost i misliš li da se od umjetnosti poput poezije u Srbiji može živjeti?

Što se poezije tiče, nemam nekih konkretnih planova za budućnost. Kada sam prije dvije godine ponovno počela pisati, nisam imala nikakva očekivanja i nemam ih ni sad. Vidjet ću kako se moje pojavljivanje odvija i donositi odluke u skladu s tim. Sve što se tiče umjetnosti dopustila sam da se to jednostavno desi i prihvatila ukazane prilike kada mi je to odgovoralo. U skladu s tim, zaista ne znam može li se živjeti od poezije u Srbiji, ali ne bih rekla da može, bar ne u prvih 5 do 10 godina.

KUŽIŠ?!: Nastupila si na ovogodišnjem novosadskom Sajmu knjiga s još nekoliko mladih pjesnika zastupljenih u časopisu *Nova riječ*. Kakvi su ti dojmovi?

Lijepo je bilo na promociji, ugodno, ali i užurbano. Možda previše užurbano za moj ukus kao nekoga tko naginje više ka introverziji i malo više voli sporije odvijanje događaja. Izjava za televiziju mi je bila prestrašna (smijeh), ali nema veze, lijepo jedno iskustvo i zaista mi je veoma drago što sam sudjelovala. Predstavila sam pjesme *Izraz lica* i *Nismo sami*.

Kristina Ivković Ivandekić

7

Nismo sami

Krijem se u zardalnoj kutlači samoće
oslobođena želja, oslobođena grijeha

Gadost je vraćanje u ambis
a sjeta mi zaklanja vid na desno oko

Lijevim se odavno ne služim jer
ga je ubio laser

Gledam kako se iskra života budi
u komadu metala

A zvijezda svijesti pala je i na neočekivana vrata
polako dolazi vrijeme i drugih primata

Izraz lica

Danas vidjeh nekog
tko nije želio biti ovdje
danas vidjeh nekog
tko je nosio izdan izraz lica.
Prostor i vrijeme zavijek su ga okovali,
u vrtlogu misli
u vrtlogu tvari.
Izraz lica
s očima koje nisu ovdje
s dušom koja vijori na vjetru
s pokličom na usnama
koji nikada nije napustio luku.
S bolom i patnjom,
s vriskom,
koji ni sam da definira
umio ne bi.

BOJE I BOJICE

8

Stiglo nam je proljeće, a s njim uvijek željno očekivane boje i vedrina, kako u prirodi, tako i u svijetu mode i odijevanja. Kada samo i pomislimo na proljeće, mislimo na pastelne boje, žutu, rozu, plavu i zelenu. Međutim, ove godine su se tu umiješale iste te boje, ali ne u pastelnim nijansama, nego u totalno drugom svijetu, totalno naglašene, ne možete ih izbjeći niti se stopiti s njima a to su neon nijanse. Neon boje su odlika osamdesetih i devedesetih godina, što nas i ne čudi, jer se moda stalno vrti. Sada je opet prisutna i veoma moderna.

Obožavaju je mlađe generacije upravo zbog svoje napadnosti i upadljivosti, ali znaju se provući i kod malo starijih generacija, ali uz veoma pažljivo kombiniranje.

Neon boje se lijepo kombiniraju uz crnu, bež i bijelu – klasika, ali posebno dobro se slažu s *animal printom* i posebnu notu te dvije kombinacije daju. Također, svaka neon boja može pronaći svoj par u pastelnoj, te se lijepo slažu (neon roza i pastelna roza, neon žuta i pastelna žuta).

Također, obuća i torbe su *in*, te mogu poslužiti kao dobar detalj za razbijanje monotonog stila. Još uvijek se nije vratio neon plastični nakit, koji je također bio sveprisutan ranijih godina, i koji nas zaista čini smjelijim i slobodnijim osobama na prvi pogled. No, ništa nije isključeno da se neće pojaviti do ljeta ove godine kada šarenilo boja vlada.

Mišljenja oko ove boje su podijeljena, što je i logično. Ukoliko volite boje i šarenilo, pozornost i isticanje, ovo su prave boje za vas. Ne mogu reći da smiruju oči, ali može se reći da smiruju duh razigranih osoba.

Milijana Nimčević

Foto: www.gorgeautiful.com; <https://img.allw.mn>

Prodišimo plućima planeta

Za šume se obično kaže kako su pluća planeta. Zvuči pomalo izandalo, ali je surovo istinito. Šume, a osobito prašume izrazito su važan uvjet opstanka života na Zemlji, pa bi stoga bilo rezonski čuvati ih, negovati, proširivati. No, činimo li to, ili po običaju upravo nešto suprotno?

U prošlosti šumski su ekosustavi činili 14 posto ukupnog kopna na planetu, a sada je to tek 6 posto. Ukoliko bi se ovakav odnos prema šumama i prirodi općenito nastavio, već do kraja XXI. stoljeća život na Zemlji bi bio teško održiv, po mišljenju mnogih čak i nemoguć.

A moglo bi puno bolje

Upravo je uskoro, 22. travnja, Međunarodni dan planeta Zemlje, dobar povod da razmislimo o tome što kao društvo, ali i kao pojedinci, možemo učiniti za sebe i svoje potomke. Krajnje je vrijeme da i ovim manifestacijama koje su u tijeku skrenemo pozornost građana na značaj očuvanja prirode i sprečavanja moguće katastrofe u bliskoj budućnosti.

Šume prije svega proizvode kisik u procesu fotosinteze. Kisik je neophodan plin bez kojeg nema života, a uz to je i glavni sastojak ozona, pa se smanjenjem kisika smanjuje i debljina ovog omotača, što posljedično vodi ka porastu malignih oboljenja. Uništavanjem šuma povećava se količina ugljičnog dioksida kao posljedica sagorijevanja fosilnih goriva, što opet vodi efektu staklenika odnosno globalnom zatopljenju. Neplanska sječa šuma uzrokuje i klizišta koja smo imali prilike vidjeti i u našim krajevima tijekom poplava prethodnih godina, a

zapravo se nestajanjem šuma narušava cjelokupni ekosustav. Stoga je pravilno iskorištavanje gospodarskih efekata šumskog resursa, te uz to obvezno redovito pošumljavanje u svakoj zemlji na svijetu dugoročan i isplativ profit. Ilustrativan je podatak kako više od dvije trećine kopnenih živih vrsta ovisi o šumama.

Još samo dvije prašume

Nažalost, višestoljetno uništavanje šuma, koje je ubrzano početkom industrijalizacije, a onda dodatno i vrtoglavo u XX. stoljeću, dovelo je do toga da danas više nema puno velikih, netaknutih šuma. Zapravo, ostale su još svega dvije velike prašume, jedna u Južnoj Americi, a druga u Africi.

Ostale šume su manje površine, fragmentirane, podijeljene različitim uzrocima od kojih je najčešći dakako ljudski faktor. Ovako podijeljena šumska područja u prosjeku gube polovicu svojih biljnih i životinjskih vrsta u roku od dva desetljeća, što se doima uistinu zastrašujućim. Naravno, nije još sve izgbuljeno i ako se čovječanstvo trgne, masovna sadnja šume u kratkom roku mogla bi nas približiti ravnoteži koja je svijetom vladala prije čovjekovog samoubilačkog djelovanja. Zasad još nije kasno, ali uskoro bi moglo biti.

Tomislav Perušić

Srednje šumovita Srbija

Srbija se ubraja u srednje šumovite zemlje, jer od ukupne površine teritorija oko jedne četvrtine je pod šumom. Ostalo šumsko zemljište, kome po međunarodnoj definiciji pripadaju i šikare i šibljac, obuhvaća blizu 5 posto teritorija. Najveća regija pod šumom nalazi se na istoku države, a najveći nacionalni parkovi su Đerdap, Fruška gora, Tara i Kopaonik, dok su zaštićene zone prirodnog dobra: Golija, Stara planina i gornji tok rijeke Ibar. U Srbiji postoje i prašume ali na veoma maloj površini od 1.200 hektara. Pošumljavanje je ispod potrebne razine i iznosi svega 5.300 hektara godišnje.

ANIMATORSTVO JE ZAISTA POSEBNA I OTVORENA ZAJEDNICA

Mladi se mogu priključiti kao animatori. Kad si animator, puno daješ i žrtva je velika, ali mislim da bi svaki animator mogao posvjedočiti da je puno više primio

fakulteta do završetka, a oratorij je trebalo voditi i u mojem odsustvu i sve je bilo poprilično neizvjesno. Skupila se odlična ekipa animatora i oratorij je zaživio.

KUŽIŠ?!: Što je to oratorij?

Pojam oratorij je uvijek teško objasniti, jer to nije samo jedna kategorija. Oratorij je i mjesto, i pedagoški stil i vrsta duhovnosti. Oratorij je prvo započeo **Don Bosco** u Torinu. Don Bosco je bio vrlo osjetljiv na potrebe mladih, odrastao je bez oca i duboko je suosjećao s mladima koji su odlazili u Torino kako bi radili i živjeli su bez obitelji. Često su bili gladni, bez doma. Često bi i krali ako se nisu snašli, završavali u zatvoru. Don Bosco je shvatio da je tim mladima potreban netko i posvetio im je cijeli svoj život. Osnovao je oratorij gdje ih je hranio,

Vedrana Cvijin je 25-godišnja profesorica matematike iz Subotice. Osim toga, aktivna je i u životu Katoličke crkve. Animatorica je Subotičkog oratorija čije je sjedište u župi sv. Roka. O tomu što je to oratorij, kako je započeo i kako se realizira, ali i tomu kako se i vi mladi možete uključiti u njihov rad, saznajte od naše sugovornice u nastavku teksta.

KUŽIŠ?!: Za početak, kako je došlo do ideje o pokretanju oratorija?

Studentski dom u kojemu sam živjela za vrijeme studija u Zagrebu pripadao je crkvi Sveta Mati Slobode koju drže salezijanci pa sam se tamo prvi puta susrela s oratorijom. Međutim, ideju da pokrenem oratorij u Subotici dobila sam u Žepču gdje također postoji prisutnost salezijanaca. Naime, kad smo se grupa mladih i ja vraćali s duhovnih vježbi u Postirama na Braču, napravili smo pauzu u Žepču, gdje salezijanci imaju veliku srednju školu, vrlo moderno i kvalitetno uređenu. Pomislila sam, s obzirom na to da su oni također u sličnoj situaciji kao i mi, nalaze se u mješovitoj sredini, kako bi i nama dobro došla upravo takva škola. No, u mojim mislima, čak i da salezijanci dođu u Suboticu, valjalo bi možda javnost upoznati s tim tko su i što su oni. Tako sam iste te jeseni pokrenula oratorij na župi sv. Roka, s pouzdanjem u Božju Providnost da će mi dati sve što je potrebno, jer sam tada imala još dvije godine

podučavao pisanju, čitanju, računanju, podučavao ih je o katekizmu, ali i igrao se s njima. Netko može pomisliti da je igranje banalna i nevažna aktivnost, ali djeci to je jedna od osnovnih potreba. Danas mi možda ne radimo s djecom bez hrane i doma, koja ne znaju pisati, ali smo svejedno pozorni na potrebe našeg vremena. Djeci je i dalje potrebna igra i mjesto gdje će čuti Božju riječ. Don Bosco je nagla-

šavao da je važno da volimo ono što vole mladi, pa je tako danas oratorij prilagođen onim stvarima koje su u našem vremenu aktualne. Nastojao je od mladih učiniti korisne i poštene građane, pa tako i mi danas imamo razne radionice gdje djeca mogu isprobati svoje talente. Jedna stvar je zasigurno ostala ista, a to su dva stupa Don Boscovog djelovanja: Euharistija i pobožnost Djevici Mariji. Nijedan oratorij ne bi smio proći, a da se ne spomene Bog i ne nauči nešto novo o Njemu.

KUŽIŠ?! Don Bosco je imao dosta problema u svojim počecima, kad je krenuo okupljati djecu i mlade. Jeste li ih i vi imali? Kako je izgledao vaš početak?

Don Bosco je imao problema s tadašnjim svećentvom, ali i gradskim vlastima. Svećenici (uglavnom) nisu smatrali važnim baviti se mladima, a vlasti su se u tom politički nestabilnom razdoblju plašile da Don Bosco priprema revoluciju, jer je okupljao stotine mladih. No, poteškoće najčešće ojačaju poslanje. Mi nismo imali poteškoća Don Boscovih razmjera. Župnik **Andrija Anišić** nas je od početka podržavao. Poteškoće su više bile materijalne i organizacijske prirode. Uvijek treba kupiti materijala, grickalica i slično. Ljetni i zimski oratorij koji traju više dana posebno zahtijevaju veće troškove, a nastojimo biti što pristupačniji svoj djeci. U početku je bilo neizvjesno hoću li znati prenijeti što je to salezijanska karizma i hoće li se oratorij moći

Sve ovisi o uzrastu. Djeca mogu očekivati zabavu sa svojim vršnjacima, molitvu, naučiti nešto novo, uključiti se u razne radionice i sigurno pronaći neku

koja odgovara njihovim talentima. Mladi se mogu priključiti kao animatori. Kad si animator, puno daješ i žrtva je velika, ali mislim da bi svaki animator mogao posvjedočiti da je puno više primio. Osim što animiramo oratorij, imamo i naša druženja, putovanja, formacije, stoga je animatorstvo jedna zaista posebna i otvorena zajednica koja, Bogu hvala, neprestano raste. Roditelji mogu očekivati da će njihova djeca provesti nekoliko sati u vrlo kvalitetnom programu i okruženju.

KUŽIŠ?!: Koji su planovi za budućnost?

Moja osobna želja, a vjerujem da to i Bog od nas želi, je posvetiti se mladima koji su zapušteni, jer je na njih Don Bosco posebno obraćao pozornost. Trebali bismo izaći na ulice. Vjerujem da će ta ideja sazrijeti u svoje vrijeme i kad sazrije da ćemo tada znati i način kako to učiniti. Osim toga, planiramo gostovati u još nekim župama. Još jedna ideja je da imamo putujući oratorij gdje bi se on povremeno održavao u okolnim župama. Postoje i planovi za animatore, za njihove formacije i putovanja koja jačaju zajedništvo.

KUŽIŠ?!: Imaš li što poručiti našim čitateljima za kraj?

Za kraj, htjela bih najprije pozvati čitatelje da nas podrže molitvom: u osmišljavanju aktivnosti lako se izgubiti u radu i zaboraviti na molitvu, tako da molitve nikad dosta. Osim toga, svakako pozivam mlade ukoliko nam se žele priključiti kao animatori, mogu nas pronaći na društvenim mrežama (facebook) pod imenom: *Subotički oratorij*. Djecu pozivam da budu sudionici oratorija i naravno: ako netko želi materijalno pomoći, nećemo ga odbiti.

Ivan Čavrgov

nastaviti. Međutim, animatori koji djeluju u oratoriju su odlični i od tada samo rastemo. Trenutno djelujemo na tri župe, župi sv. Roka, Uskrsnuća Isusova i župi Marija Majka Crkve. Bili smo gosti u Selenči, Vajskoj te se nadamo da će se oratorij još više proširiti.

KUŽIŠ?!: Što može netko očekivati u Subotičkom oratoriju?

VOJKO V

/ZOVÍ ČOVÍKA/

Svjetski dan knjige i autorskih prava i Dan hrvatske knjige

Ne postoji odaniji prijatelj od KNJIGE

Svjetskim danom knjige i autorskih prava proglašen je 23. travanj na Generalnoj konferenciji UNESCO-a, održanoj u Parizu 1995. kada ga je prihvatilo oko osamdeset nacija. Zašto je 23. travanj postao Svjetski dan knjige?

Danom knjige proglašen je datum rođenja i smrti mnogih poznatih pisaca. Najčešće se napominje da je 23. 4. dan smrti dva velikana književnosti: **Miguela de Cervantesa** (po gregorijanskom kalendaru) i **William Shakespearea**, koji je istog datuma i rođen (po julijanskom kalendaru).

Odlukom Hrvatskog sabora iz 1996. godine, 22. travnja obilježava se Dan hrvatske knjige, kao simboličan čin sjećanja na **Marka Marulića**, autora epa *Judita*, dovršenog u Splitu na taj datum 1501. godine.

Od 1997. godine, u organizaciji Društva hrvatskih književnika i pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske, dodjeljuju se godišnje nagrade Dana hrvatske knjige (sastavljene od novčanog iznosa i povelje), tj. *Judita* – za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini, *Davidias* – za najbolji prijevod djela iz hrvatske književne baštine na strane jezike ili najbolju knjigu, odnosno, studiju inozemnog kroatista o hrvatskoj književnoj baštini, te *Slavić* – za najbolji autorski knjigom objavljeni pr-vijenac.

Koliko doista čitamo?

Ovo gore navedeno su podaci. Isto tako, znamo da se na Svjetski dan knjige organiziraju i u Hrvatskoj i u Srbiji brojni programi koji se oslanjaju upravo na ovaj datum. To su programi u školama, vrtićima, ali, još više u knjižnicama i knjižarama.

Ovo je prigoda i kada se organizira *Noć knjige*, te je moguće povoljnije učlanjenje u knjižnicu ili kupnja knjiga po povoljnijim cijenama u knjižarnama.

A pravo pitanje je – koliko doista čitamo? Čini se kako se nikada nije više govorilo o knjizi, a, nažalost, statistike pokazuju da se čita sve manje. Nećemo tužno uzdahnuti nad ovim podacima. Svatko ima izbor i postoje razlozi zbog kojih je knjiga danas manje privlačan medij. Uz internet i svu njegovu brzinu, pogotovo za generacije koje uz njega odrastaju, posve je razumljivo da trud koji treba uložiti u knjigu ne djeluje toliko privlačno. Ipak, nove knjige, osobito one za djecu, sve su ljepše i vizualno opremljenije. Istodobno, gotovo da ne postoji područje o kom nije pisano. Istraživanje tržišta knjiga u Hrvatskoj koje je proveo

GFK Hrvatska u 2018. govori da je u Hrvatskoj prodaja knjiga u opadanju. Nažalost, statistika pokazuje da je veći broj onih koji nisu kupili knjigu zbog nezainteresiranosti od onih koji je nisu kupili zbog cijene. Statistika je ipak samo broj. Najveći broj ispitanih posuđuje knjige u knjižnici, a najviše se čita beletristika. Za njom slijede stručna literatura i publicistika i priručnici. Domaća i prijevodna književnost čitaju se gotovo jednako. Veoma mali postotak ispitanika čita elektroničke knjige.

Tko zna, možda među vama, dragi čitatelji *KUŽIŠ?!-* a, sjede/čitajući leže budući pisci. Stoga, kako vas ne bismo ostavili u nedoumici kako se može objaviti knjiga, evo kratkih uputa.

Od ideje do knjige

Pretpostavimo da ste već napisali knjigu: zbirku poezije, zbirku kratkih priča ili roman, primjera radi. Što je sljedeći korak? Knjigu možete ponuditi nakladničkim kućama ili ju tiskati u vlastitoj nakladi. Premda se danas doista mnogo knjiga izdaje, to ipak nije tako jednostavno. Zbog čega je to tako? Svi nakladnici, veliki, a pogotovo manji, iz različitih razloga drže se one stare »triput mjeri, jednom sijeci«. Prvi kriterij jest profitabilnost određenoga naslova. Možda vi mislite kako ste napisali sjajno djelo i jedva čekate podijeliti ga sa svijetom. Čak i da ste u pravu, ako u nakladničkoj kući procijene da vaše djelo neće dobro proći kod čitatelja, tj. neće se dobro prodavati, zaboravite na tiskanje u njihovoj nakladi. Ako je za utjehu, mnogi poznati pisci bili su odbijeni na početku. Drugi razlog odbijanja mogla bi biti stroga uređivačka politika neke nakladničke kuće. Nadalje, potrebno je raspitati se i kod malih nakladničkih kuća koje je njihovo područje obavljanja.

Ukoliko se odlučite objaviti knjigu u vlastitoj nakladi, čekaju vas troškovi lekture, redakture, grafičke pripreme za tisak, tiska i promocije.

Ako biste radije bili čitatelj i dalje, sjetite se kako knjiga nikada nije bila dostupnija. Naravno, za knjigu je potrebno i vrijeme, ali iskoristite razdoblje školovanja za osobni napredak i napredak u čitanju. Ova navika i vještina dobro će vam poslužiti čime god se budete bavili u budućnosti.

Zaključit ćemo ovo kratko razmišljanje o knjizi jednom mišlju **Ernesta Hemingwaya**: »Ne postoji odaniji prijatelj od knjige.«

Klara Dulić

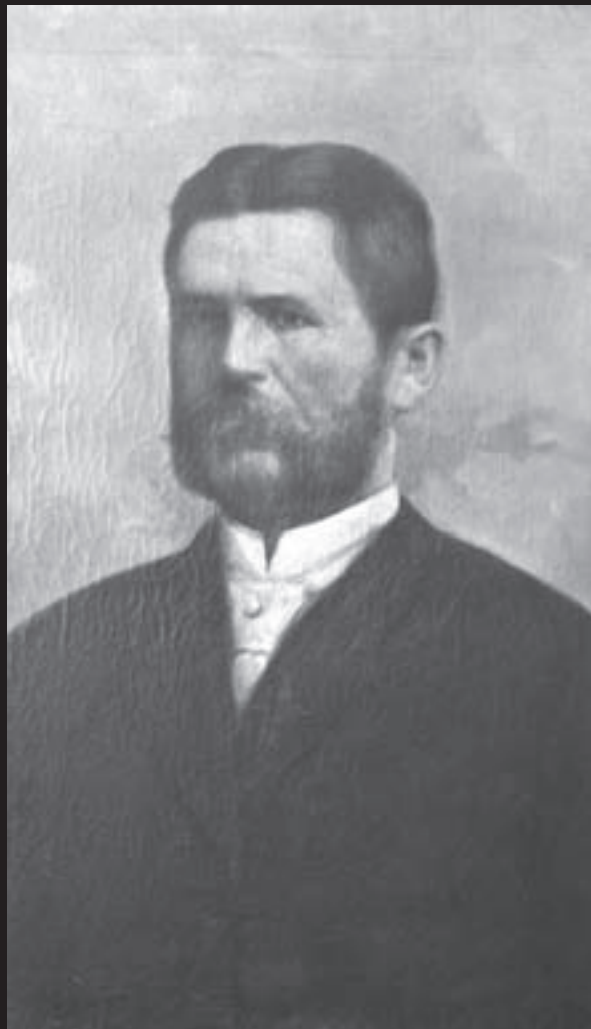
Vizionar bunjevačkih Hrvata

Dana 27. travnja navršava se 175 godina od rođenja bunjevačkog pisca i novinara **Ago Mamužića** (1844. – 1902.), koji je u subotičkom društvu zauzimao ugledno mjesto kao odvjetnik i glavni nadodvjetnik Gradskog poglavarstva. Njegova zasluga se sastoji u tome što je politički organizirao bunjevačke Hrvate u Subotici.

Rođen je u uglednoj obitelji. Hrvatski jezik nije naučio od majke, jer je bila Mađarica, nego »na sokaku od dice«. Usavršio ga je družeći se s kalačkim kanonikom i naslovnim bosanskim biskupom **Ivanom Antunovićem**, **Stipanom Grgićem**, **Blažom Modrušićem** i drugim hrvatskim rodoljubima u Bačkoj. Zajedno s još nekim subotičkim intelektualcima uputio je pismo potpore Ivanu Antunoviću, nositelju nacionalnog preporoda bačkih Bunjevaca 1869. Pokrenuo je nekoliko kulturnih društava, od kojih su najpoznatija *Pučka kasina* (1878.) i *Kolo mladeži* (1896.). U tom radu su mu pomogli njegov nećak **Lazo Mamužić**, **Matija Antunović**, **Ambrozije Šarčević** i **Boško Vujić**.

Sudjelovao je i u političkom životu. Bio je jedan od rijetkih prvaka bunjevačkih Hrvata koji je sustavno podupirao mlade, pripremajući ih za politički život. U tu svrhu je osnovao *Kolo mladeži*. Zajedno s **Matom Antunovićem**, svojim nećakom Lazom i još nekim uglednim subotičkim Hrvatima, osnovao je »ljevičarsku stranku«, koja je zastupala interese bunjevačkih Hrvata. Uporište u njegovoj političkoj borbi pružala mu je *Pučka kasina*, gdje je vodio glavnu riječ. Bio je i novinarom i nakladnikom. Izdavao je list *Bácskai Ellenőr* (*Bački revizor*). Za *Subotički glasnik* pisao je članke u obranu prava bunjevačkih Hrvata. Njegovom zaslugom njegov nećak Lazo izabran je za narodnog zastupnika u Ugarskom saboru i gradonačelnika Subotice. Međutim, kasnije se politički razišao s njim, pokušavajući ga oboriti. Sukob je trajao od 1892., pa sve do njegove smrti 1902. Njegovom smrću bunjevački Hrvati izgubili su vrsnog političkog organizatora, koji ih je doveo na ključne položaje u njihovom najvećem gradu – Subotici.

Za lik i djelo Ago Mamužića vezuju se mnoge anegdote, od kojih je jednu zabilježio **László Szalai**, odvjetnik i urednik lista *Szabadság* (*Sloboda*). Anegdota datira iz vremena kada je Szalai bio odvjetnički vježbanik kod Mamužića, tj. iz sedamdesetih godina 19. stoljeća. Mamužić je jednom prilikom pozvao Szalaija u svoj ured, gdje je, stojeći ispred zidne geografske karte, podijelio s njim svoje mišljenje o granicama pojedinih država. Naime, rekao je između ostalog da Mađarska

nema prirodne granice, da Subotica ne može ostati u Mađarskoj i da će se Vojvodina prije ili kasnije otcijepiti od Mađarske i priključiti velikoj slavenskoj državi (Slaviji), koja će se pružati sve do pjeskovitih brežuljaka Halaša (*Neven*, lipanj-srpanj 1935., br. 6, str. 43).

Mamužićeva predviđanja pokazala su se točnim. Suprotno svim očekivanjima, Austro-Ugarska je izgubila rat koji je nametnula Srbiji. Srbijanska vojska je Beogradskim primirjem 13. studenog 1918. dobila pravo da zaposjedne područje do crte: rijeka Maroš – Subotica – Baja – Pečuh – rijeka Drava. Na razvalinama stare monarhije nastala je južnoslavenska državna zajednica – Kraljevina SHS. Istina, Mamužićeva predviđanja nisu se u potpunosti obistinila, ali u glavnom dijelu jesu – Subotica je pripala južnoslavenskoj državi.

BEČ – grad umjetnosti

Palača Hofburg

16

Ne tako davno, u želji da pobjegnem negdje za vikend, na prijedlog moje dobre prijateljice odabrala sam Beč. Malo sam sumnjala u tu odluku ne znajući koliko ću se zaljubiti u taj grad. Još jedan od razloga mogega posjeta bila je izložba najpoznatijeg impresionističkoga slikara **Claudea Moneta**. Put do Beča je relativno kratak, stiže se za devet sati autocestom, što ovu europsku prijestolnicu čini idealnom za vikend putovanja.

Po dolasku u Beč, prvo sam, kao i svaki turist obišla značajna mjesta u gradu. Počela sam na Trgu Marije Terezije, gde se nalazi i njezin spomenik. S lijeve i desne strane spomenika nalaze se dvije identične zgrade. U jednoj je smješten Prirodnjački muzej, a u drugoj Muzej povijesti umjetnosti, koji obiluje velikim brojem poznatih djela poput **Raphaelove Madonne**. Ovaj dio se također naziva Ring.

Palača Hofburg

Odatle vas put vodi pokraj zgrada s predivnim baroknim fasadama i ukrasima, a do središta Ujedinjenih naroda i balkona gde je **Hitler** održao svoj čuveni govor. Ubrzo ćete primijetiti da u svim dijelovima imate grupe zgrada, institucija i povijesno važnih mjesta. Odatle nastavljate u palaču Hofburg. Možete samo proći kroz zidine palače do naredne ulica, ali bih vam preporučila da posjetite ovu palaču.

Na prvim katovima imate bogatu zbirku predmeta iz dinastije Habsburg dok je na gornjim katovima

tada bila izložba o carici **Elizabeti** zvanoj **Sisi**. Ovdje ćete čuti priču o toj nevjerovatnoj kraljici nesretne sudbine. Na tom katu su i porodične odaje i balkoni s kojih vam se pruža pogled na ostatak kompleksa. Kada izađete iz dvorca dočekat će vas miris konja i zvuk kočija. Ovo je još jedna od atrakcija u Beču, koja je povoljna, te je iz tog razloga vrlo popularna. Vožnja kočijom kroz Beč zaista predstavlja posebno iskustvo i način da se vratite nekoliko stoljeća unatrag.

Nezaobilazna Albertina

Jedan od razloga zašto sam otišla u Beč bila je izložba Claudea Moneta u glasovitom *Albertina* muzeju. Prvi put je zajedno postavljeno više od stotinu njegovih djela zajedno. S obzirom na to da je on moj omiljeni slikar ovo je za mene bilo nevjerovatno iskustvo. Istovremeno, prilika da vidim toliko njegovih djela, izbliza, na svega nekoliko centimetara, pruža se jednom u životu. *Albertina* također ima i veliku i odličnu stalnu postavku djela velikih europskih slikara tako da kad god da se nađete u Beču posjetite taj muzej i nećete se razočarati. Još neke preporuke su *Leopold* muzej, gdje se nalaze djela austrijskog slikara **Gustava Klimta**. I naravno, neizostavna katedrala svetog Stjepana u centru grada. Ova crkva izgrađena je u XII. stoljeću, u romansko-gotičkom stilu.

Palače i Prater

Ukoliko dolazite u Beč na više dana, imat ćete dovoljno vremena da posjetite još neke atrakcije poput muzeja voštanih figura *Madame Tussauds Wien*, Dunavski toranj te palače *Schönbrunn* i *Belvedere*. *Schönbrunn* je palača koja je obitelji Habsburg služila kao ljetna rezidencija. Sam naziv znači »divno proljeće«. Pored plače u sklopu kompleksa su predivni vrtovi. Izgrađena je u srednjem vijeku. *Belvedere* se pak nalazi u sklopu samog grada, sastoji se iz gornjeg i donjeg *Belvedere*a. Kompleks je podigao **Eugen Savojski**, a danas je pretvoren u muzej i galerijski prostor. Na obali Dunava možete otići u zabavni park *Prater* s vrteškom s koje se vidi čitav grad.

Raj za hedoniste

Glede hrane i pića, Beč predstavlja pravo mjesto za hedoniste! Kada ste u Beču, jednostavno morate probati njihove specijalitete. Svakako tu je čuvena bečka šnicla i kobasice po kojima je ova država poznata. Gotovo svi restorani služe specijalitete, ali i najrazličitiju drugu hranu. Također, meniji su prilagođeni vegeterijancima i veganima. A tek slatkiši! U Beču morate probati poznatu *sacher* tortu. Sastoji se iz čokoladnih kora, džema od marelice i finog sloja čokolade preko svega toga. Ovaj desert je smislio jedan kuhar na dvoru Habsburga. Kralju se torta mno-

go dopala i kuhar je dobio veliku nagradu, koja mu je omogućila da u Beču otvori hotel – *Sacher hotel*. Ovaj hotel je danas jedan od najekskluzivnijih u Beču.

Glede kafića, meni se posebno dopao *caffè Aida*. Nalazi se na nekoliko metara od katedrale i služe odličnu *sacher* tortu! Uz to probajte *melange*, tradicionalnu bečku kavu, koja je mješavina kapučina i *caffè late* uz dodatak šlaga. Još nešto što bih vam preporučila su divne puslice i *mozart kugle*.

Ukoliko želite da shoppingujete, u Beču to možete uraditi u centru u ulici *Kärntner Strasse*. Ovdje imate prodavaonice i robne kuće s trgovinama različitih cijena, te ćete svakako pronaći nešto za sebe. Još jedna opcija je poznati *Parndorf outlet*. Nalazi se na nekoliko kilometara od Beča, nedaleko od ulaska u grad.

U zavisnosti od toga kada idete u Beč trebali biste provjeriti trenutna događanja u gradu. U Beču imate razne festivale i druge manifestacije koje vašu avanturu mogu učiniti zanimljivom. Ja sam putovala u vrijeme adventa, te je bilo vrlo praznično. Imali su mnoge štandove s hranom, kuhanim vinom i slatkišima. Bečlije su navikle na veliki broj turista, vrlo su ljubazni i odlično govore engleski jezik. Također, atmosfera je divna i nemojte se iznenaditi kada čujete svoje sunarodnjake kojih u Beču ima mnogo, što turistički što na radu.

Andrea I. Darabašić

Koja je tvoja točka gledišta?

Proljeće je došlo i vrijeme je za nove odluke, nove aktivnosti pa tako i nove knjige, ali i nove filmove. Dobra stvar s knjigama i filmovima je u tome što ne moraju biti posve novi, a da bi to doista i bili. Čitajući knjigu ponovno lako možemo uočiti koliko smo se promijenili od trenutka kada smo kroz istu sadržinu prolazili prvi puta. Međutim, još zanimljivije može biti kada je omiljeni roman adaptiran u film te imamo priliku vidjeti i na koji način drugi tumače literaturu koju i sami možemo tumačiti, čitajući je.

18

Slatka patnja

Ovaj tekst započeo bih pričom o jednom sada već klasiku pod naslovom *Doručak kod Tiffanyja*, knjigom izuzetnog američkog pisca **Trumana Capotea** koja je objavljena 1958. godine, a samo tri godine kasnije redatelj **Blake Edwards** napravio je film s očaravajućom **Audrey Hepburn** u glavnoj ulozi Holly Golightly. Vjerujem da je veliki broj ljudi koji obožava ovaj film jer kako god da se okrene u pitanju je film s izuzetnim glumcima, odličnim scenarijem i veoma dobrim redateljem koji je cijelu stvar sklopio i točan broj kockica i tako lansirao film u zvijezde. Međutim, svatko tko nije pročitao roman prije nego što je pogledao film, svakako bit će iznenađen mrakom koji prožima atmosferu romana a koji je u filmu pretvoren u slatku patnju, sjajnu bol. I upravo u tom procijepu, vidi se upravo ono što ćemo kasnije, pa i danas zvati američkom mainstream kulturom: mračna strana života poželjna je samo dok može biti primamljiva, sve preko toga treba sakriti i zataškati. Dok je u romanu Holly jedna doista tužna, skoro tragična junakinja koju je život udarao pri svakome koraku i koja nije kao u filmu žrtva sopstvenih želja i »ludosti« ili »slatkoće« ako to možemo tako nazvati, već je žrtva nečega mnogo

dubljeg, sveprožimajućeg: od mračnog podneblja ljudske psihologije do američkog društva kao takvog. Ono što je u filmu slatka ljubavna priča između Holly i Paula, koja se završi sretno sa sve mačkom kojega u romantiziranoj verziji pronalaze i koji simbolizuju njihovu ljubav, slobodu, etc; u romanu Truman Capote na posve genijalan način crta mračnu stranu slobode, otuđenja i oslobođenja u isto vrijeme. Capote u romanu ingeniozno i precizno pravi liniju tragičnog karaktera u suvremenom društvu (doista, kapitalizam je tu, ekstremi su ono što se mijenja), i na kraju: junakinja koja nestaje bez traga i glasa, da li zato što je stradala u potpunosti ili zato što je to sloboda o kojoj u filmu mačak tako jedno svjedoči.

Drukčije perspektive

Naravno, film je izvrstan, kao i knjiga po kojoj je nastao. Ovaj tekst ne pokušava jedno spustiti da bi izdigao drugo. U pitanju je samo isticanje dvije posve drugačije perspektive o istoj sadržini, a proljeće je pravo vrijeme za preispitivanje perspektiva te i donošenja novih odluka. U tome duhu, na kraju teksta nalaze se moje tople preporuke koje su primjer slične prakse kada su u pitanju adaptacije i potpuno drugačija čitanja istoga djela i koja će vam možda pomoći da i sami osvijestite načine na koji se život sve može posmatrati i još važnije: živjeti.

Pročitati *Romea i Juliju*, a onda pogledati *West Side Story* (1961.) u režiji **Jeromea Robinsa** i **Roberta Wi-sea** i *Romeo and Juliet* (1996.) – režija **Baz Luhrmann**.

Knjiga *Fight Club* (**Chuck Palahniuk**) a potom i istoimeni film **David Finchera** iz 1999. godine. A svakako i *A Clockwork Orange* (**Anthony Burgess**), te istoimeni film iz 1971. godine **Stanleya Kubricka**.

Dejan Prčić

DIGITALNA PISMENOST

ili digitalne kompetencije?

Prije dvadesetak godina u životopisima u rubrici *digitalne vještine* znalo je pisati »samostalno korištenje programom za obradu teksta (Microsoft Word)«, a danas je ista ta vještina u tolikoj mjeri samorazumljiva da je rijetkost pronaći ju u nečijem životopisu. S tom mišlju na umu, zapitala sam se – što se uopće danas podrazumijeva pod digitalnom pismenošću?

Prva stvar koju sam naučila kad sam krenula u istraživanje digitalne pismenosti je ta da je izraz koji istražujem zapravo pogrešan. Ispravan izraz je – digitalne kompetencije. Brojni autori daju slične ili manje slične definicije, te ću izdvojiti definiciju resornog

nekoliko osnovnih vještina poput: digitalnog identiteta (svejedno radi li se o društvenoj mreži ili internet bankarstvu); digitalnog osiguranja (sposobnost detektiranja digitalnih opasnosti, primjerice virusa); digitalne emocionalne inteligencije (*cyber bullying* kao antonim digitalnoj emocionalnoj inteligenciji); digitalne komunikacije (emotikoni, digitalni jezik koji gameri koriste i slično). Navedene vještine samo su neke od onih koje se podrazumijevaju pod pojmom digitalne pismenosti. Dakle, odavanje svojih ili tuđih osobnih podataka koji ugrožavaju sigurnost nije odlika digitalne pismenosti; ukoliko nakon korištenja internet bankarstva

na tuđem računalu kliknete opciju »sačuvaj podatak« – ne ponašate se odgovorno u digitalnom svijetu. Primjera je bezbroj i tim prije moramo postati svjesni da je obrazovanje u području digitalnih vještina neizbježno, jer će tehnologija sve više napredovati.

Vještine u praksi

Budući da pripadam generaciji milenijalaca koji su se kao djeca igrali u blatu i pijesku, a Facebook aktivno počeli koristiti tek pri kraju srednje škole, potreba za digitalnim opismenjavanjem koja se neminovno nameće dovodi me, u najmanju ruku, u stanje nemira. Tek nedavno sam

primijetila da moj *Google* korisnički račun pohranjuje fotografije s mog smartphona još od 2015. godine. Suvišno je reći da sam opciju momentalno onemogućila i da pri tome nisam imala poteškoća, jer se *Googleovim* korisničkim računima služim desetak godina. Ipak, poanta je u drugoj stvari. Tehnički dio digitalnog opismenjavanja mi ne pada teško. Ono s čime se još uvijek nisam pomirila jest činjenica da digitalne vještine preuzimaju primat u odnosu na sve druge. Sve znanje koje sam stekla studirajući političke znanosti neće mi biti ni od kakve koristi na tržištu rada ukoliko ih u skorijoj budućnosti ne budem prilagodila digitalnom svijetu. Svoja znanja o izbornom postupku za Europski parlament mogu prilagoditi digitalnim medijima, društvenim mrežama i digitalnom marketingu (kao što Europska komisija proteklih mjeseci i radi svojom online kampanjom), ali što ćemo s filozofijom?

Nevena Balažević

hrvatskog Ministarstva: »Digitalna kompetencija odnosi se na osposobljenost za sigurnu i kritičku upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije za rad u osobnom i društvenom životu te u komunikaciji. Njezini su ključni elementi osnovne informacijsko-komunikacijske vještine i sposobnosti: upotreba računala za pronalaženje, procjenu, pohranjivanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija te razvijanje suradničkih mreža putem interneta«. Već na prvo čitanje može se zaključiti kako *Word* i *Excel* nisu dovoljni da biste sebe smatrali digitalno kompetentnom osobom. Također, ni samostalno korištenje društvenih mreža nije dokaz digitalne pismenosti.

Digitalna inteligencija

Što je onda digitalna pismenost u praksi? Razlikovni moment između pukog korištenja digitalnim tehnologijama i posjedovanja digitalnih kompetencija je – digitalna inteligencija. Ovaj izraz podrazumijeva

Foto: Epa

Borna Ćorić

Nipplepeople u Novom Sadu

Elektro-pop duo Nipplepeople održat će koncert večeras (petak, 12. travnja) u novosadskom klubu *Gerila*. U pitanju je jedan od najaktualnijih elektro-pop sastava u regiji, a osim sjajnih nastupa i muzike, karakteristični su i po tome što tajanstveno čuvaju svoj privatni identitet. Početak svirke je u 22.30 sati.

Popečitelji u CK13

Koncertom kragujevačkog benda Popečitelji sutra (subota, 13. travnja) bit će obilježeno 12 godina od otvaranja Omladinskog centra CK13 u Novom

22

Sadu. Ovim nastupom ujedno Popečitelji proslavljaju 25 godina rada i 15 godina od izlaska albuma *Ko radi?*. Početak svirke je u 22 sata. Prije koncerta, bit će organiziran program *Otvorena kuhinja*, kojim se promovira veganska prehrana.

Ljubičice u Subotici

Glazbeni duo Ljubičice dolaze u Suboticu! Koncertom u subotu, 20. travnja, u klubu *Mladost* nastavlja svoju proljetnu turneju. »Đuskamo uz novi proljetni gruv«, najavljuju organizatori. Uz Ljubičice, nastupit će i subotička kantautorica **Anne Marie**, koja će, kako se dodaje, ovaj koncert pretvoriti u pravu poslasticu za sve ljubitelje indie i alter pop zvuka. Početak je u 22 sata.

Noć muzeja diljem Srbije

Ovogodišnja *Noć muzeja* bit će održana 18. svibnja širom Srbije, a posjetitelji će od 16 do 24 sata moći uživati u brojnim sadržajima. Ovogodišnja tema je *Sloboda*. Tijekom ove noći širom Srbije svoja vrata će otvoriti ne samo brojni muzeji, galerije i ustanove kulture, već i mnoga zaboravljena zdanja i institucije bogate poviješću, a sa željom da ožive uspomene na

ljude, događaje i mjesta koja zauzimaju ključne uloge u osvajanju različitih sloboda.

»Nakon velikih pobjeda dolazi sloboda i zato je okosnica 16. *Noći muzeja* upravo to – osvajanje i upražnjavanje sloboda u najširem smislu – od umjetničkog izražavanja i obrazovanja do slobode misli i kretanja. Iako je mi danas često podrazumijevamo, činjenica je da slobodu znamo cijiniti tek kada je izgubimo«, navode organizatori manifestacije.

PREPORUKA

Pseća Plaža – *Povratak u lagunu br. 07*

Pseća Plaža se predstavila publici prije dvije godine debitantskim albumom *Honolulu* na kojem su demonstrirali svoje ležerne tropic-surf-rock moći. Bio je to lagan i pristupačan album, bez pretjeranog filozofiranja, ušuškani u tople i vedre zvuke. Na *Povratku u lagunu* Pseća Plaža je stvarno, kako se kaže, iskoračila u svojoj igri i znatno proširila svoje glazbene horizonte. Uočljivi su utjecaji 60's rocka, psihodelije i karipske glazbe koji su dodati na njihov već postojeći i prepoznatljivi zvuk. Također i u pogledu tekstova, na ovom albumu je vidljiv veliki napredak. *Honolulu* je čini se, bio samo poligon za uigravanje momcima iz Pseće Plaže, a *Povratak...* otkriva zvuk benda u punom kreativnom pogonu i dokaz da je u pitanju ozbiljan bend. Naravno, kao i prvi album i ovaj objavljuje zagrebačka izdavačka kuća *Više Manje Zauvijek* a album u cjelosti možete poslušati na njihovoj bandcamp stranici. Izdajamo pjesme: *Nešto Drugo, Preko, Nigdje, Čudan San*.

I. Benčik

GLAZBA

Mi

Unatoč činjenici da ne volim (i nikad nisam) voljela filmove iz žanra horora, film *Mi* originalnog naslova *Us* bez zadržke preporučam. Radi se o drugom redateljskom i scenarističkom ostvarenju ovog tipa autora **Jordana Peelea**. Prije nego se osvrnem na film iz naslova, moram se dotaći Peeleovog prethodnog horora *Get out* za koji je dobio i nagradu *Oscar* za najbolji originalni scenarij. U pitanju je društveno angažirani horor s primjesama komedije. Zvuči nestvarno, ali oba filma su uspjela zahvatiti elemente dva diametralno suprotna žanra u savršenom omjeru da društveno angažirana radnja filma temeljena na pitanju rase, klase i opće društveno-političke situacije u Sjedinjenim Američkim Državama ne poprimi notu banalnosti. U filmu *Mi* Peele se maestralno poigrava identitetima, stereotipima i društvenim nejednakostima, pa i samim naslovom (*Us* – United States), a u tome mu u najvećoj mjeri svojim talentom pomaže *oskarovka*, glumica **Lupita Nyong'o**.

N. Balažević

FILM

U potrazi za Audrey

Nakon mnogo uspješnih romana za odrasle, **Sophie Kinsella** se odlučuje ispričati priču o tinejdžerki zarobljenoj u kompliciranom svijetu. Iako namijenjen tinejdžerima, roman ujedno roditeljima daje uvid u svijet svoje djece. Audrey je žrtva nasilja u školi nakon čega postaje povučena u sebe. Zbog toga stresa počinje patiti od depresije i anksioznosti. Ti poremećaji ograničavaju njen odnos s drugim ljudima i utječu na njen svakodnevni život. Čak i doma nosi naočale za sunce koje joj pomažu da se skriva od svega. Međutim, u njenom životu se pojavljuje mladić koji će joj se oprezno pokušati približiti. Pomoći će joj da se oslobodi svojih strahova i da se vrati u svijet iz kog je pobjegla.

Ovaj roman govori o djevojci koja pokušava da se oporavi od trauma, da živi normalan život, dakle govori o vrlo ozbiljnim temama. Međutim, Kinsellin stil, komentari i humor će vam priču približiti i olakšati. Ova priča će vam vratiti vjeru u oporavak, promjenu i prijateljstvo.

A. I. Darabašić

KNJIGA

